

4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ KÜLTÜR VE MİRAS ÖĞRENME ALANINDAKİ DERS İŞLENİŞ SÜRECİNİN İNCELENMESİ*

Suat POLAT**

Ünsal BEKDEMİR***

Geliş Tarihi: Mayıs, 2017

Kabul Tarihi: Eylül, 2017

Öz

Bu araştırmanın amacı, 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanında kültürel varlıklarla ilgili kazanımların yer aldığı konuların ders işleniş sürecini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Ağrı ilinde yer alan 1'i devlet okulu ve 1'i özel okul olmak üzere 2 okuldaki ders işleniş süreci incelenmiştir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemi birbirinden farklı durumların ele alınıp çalışılmasını sağlar. Küçük örnekleme olan araştırmalarda kişisel farklılıklardan dolayı heterojenliğin çok olması problem olmaktadır. Bu örnekleme yönteminde, büyük farklılıklardan meydana gelen örüntülerin merak uyandırıcı ve ilgi çekici olarak görülmesi, ortam veya olayların ortak boyutlarının ve deneyimlerinin elde edilmesi ile bu durum avantaja dönüştürülmektedir. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen gözlem formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, devlet okulunda kültürel varlıklarla ilgili kazanımların yer aldığı konuların işlenişinde derse başlama basamakları bazı ders saatlerinde kullanılmakla beraber, özel okulda daha fazla kullanılmıştır. Her iki okul türünde ders işlenişinde anlatım ve soru cevap yöntemleri kullanılmakla beraber özel okulda 1 ders saatinde tartışma yöntemi de kullanılmıştır. Özel okulda ders işlenişinde etkinliklerden daha fazla faydalanılmıştır. Kullanılan etkinlikler her iki okul türünde de kazanım, içerik ve yöntem teknik boyutuyla programa uygun olarak yürütülmüştür. Her iki okul türünde de dersi bitiriş basamakları kullanılmamıştır. Her iki okul türünde de öğretmen-öğrenci etkileşiminde kullanılan dil, ses düzeyi uygun olmasına rağmen sınıf yönetimi bazı ders saatlerinde iyi bazı ders saatlerinde kötü olmuştur. Dersin işlenişinde araç gereç, havalandırma, aydınlanma, ısınma açısından her iki okul türünde de sorun bulunmazken bazı ders saatlerinde her iki okul türünde de gürültülü bir ortam hâkim olmuştur. Öğrencileri aktif kılacak etkinlikler, yöntem ve teknikler, ölçme ve değerlendirme teknikleri konusunda öğretmenlere hizmet içi eğitim seminerlerinin verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Öğretmenlere

*Bu çalışma 4-6 Mayıs 2017'de Eskişehir'de düzenlenen VI. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr.; Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, spolat@agri.edu.tr.

*** Prof. Dr.; Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, unbekdemir@hotmail.com.

derslerin verimli ve etkili işlenmesi konusunda derse başlama ve derse bitiriş basamakları konusunda eğitim seminerleri düzenlenebilir. Okulların fiziksel koşullarını iyileştirici çeşitli çalışmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Fatih projesi kapsamında okullara gönderilen akıllı tahtaların etkin bir şekilde kullanılması konusunda denetleme mekanizmaları oluşturulmalı ve bu konuda öğretmenlere hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmelidir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, öğretim programı, kültürel varlıklar.

EXAMINATION OF THE INSTRUCTION PROCESS OF CULTURAL AND HERITAGE CHAPTER ON SOCIAL SCIENCE COURSE OF GRADE 4

Abstract

The purpose of this research is to examine the process of the instruction of the subjects included achievements related to cultural assets in the culture and heritage learning area of grade 4 curriculum. For this purpose, the instruction process in 2 schools including 1 public school and 1 private school in Ağrı were examined. The study was a descriptive qualitative study and the sample was determined by maximum diversity sampling method. This method of sampling allows different situations to be handled and studied. There is a lot of heterogeneity due to personal differences in the research with small samples. In this method of sampling, patterns appear to be intriguing and intriguing from great differences, and this is transformed into advantage by the common aspects of experiences or environments. The data of the study were collected by the observation form developed by the researcher. In the analysis of the data, a descriptive analysis method was used. As a result of the research, the steps of starting classes in the processing of subjects in which the achievements related to cultural assets are included in the public school have been used during some class hours and they have been used more frequently in the private schools. Lecture and question and answer methods were used in both types of schools and 1 hour class discussion method was used in private school. In the private school, the activities were more benefited during lessons. The activities used were carried out in accordance with the curriculum in terms of acquisition, content and methodology in both types of schools. In both types of schools, the course-finishing steps were not used. Although the language and sound level used in the teacher-student interaction were appropriate in both types of schools, sometimes classroom management was bad during some lessons. In the course of the lesson, there was no problem in both types of schools in terms of tools, ventilation, lighting, warming, but in some of the hours, noisy environment was dominant in both schools. In-service training seminars are thought to be beneficial for teachers in terms of activities, methods and techniques to activate students, and measurement and evaluation techniques. Training seminars can be organized on the steps of starting and finishing classes about efficient and effective processing of the lessons. It is thought that it would be beneficial to carry out various studies to improve the physical conditions of schools. Inspection mechanisms should be established for the efficient use of intelligent boards sent to schools as part of the Fatih project and in-service training seminars should be organized for teachers in this context.

Keywords: Social Studies, curriculum, cultural assets.

Giriş

“Geçmiş dönemlerde oluşup geleceğe aktarılmak istenen soyut ve somut değere sahip topluma ait değerler bütünü kültürel miras olarak tanımlanmaktadır” (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009, 3/22). “İnsanların hayat tarzını, düşünce, ruh ve davranış kalıplarını gösteren taşınır, taşınmaz kültür varlıkları kültürel miras kapsamına girmektedir” (Kürüm, 2005: 24).

Günümüzde tarihi, bilimsel, sosyal, kültürel, politik gibi ikincil ihtiyaçlar; beslenme, barınma, sağlık gibi birincil ihtiyaçlar kadar önemlidir. Mimari yapılar, sözlü ve yazılı eserler, folklor ürünleri, geleneksel sanat eserleri ikincil ihtiyaçları simgelemektedir. İnsanlar tarafından meydana getirilen bu eserler kültürel miras kapsamına girmektedir. Kültürel miras, insan yaşamıyla başlayıp insandan beslenen aynı zamanda çeşitli yollarla insanları etkileyen önemli miras öğelerindedir (Şahin ve Güner, 2006: 1).

Kültürel çevre kapsamına girip somut ve somut olmayan sosyal, kültürel, ekonomik ve fiziksel veriler kültürel mirası oluşturmaktadır. Evrensel değeri olan yapılarla beraber yerel ölçekteki yapılar da kültürel miras kapsamına girmektedir. Yalnızca anıtsal eserler değil; sivil mimari, endüstriyel yapılar, tarihi bahçeler, yirminci yüzyıl yapıları, doğal ve insanoğlu tarafından meydana getirilen tüm eserler kültürel miras bünyesine girdiğinden dolayı korunmaları gerekmektedir (Uçar, 2014: 86).

Kültürel miras unsurlarının korunup geleceğe taşınması önemlidir. Fakat son yıllarda çeşitli sebeplerden ötürü bu unsurların varlığı tehlikeye girmiştir. Doğal ve beşeri yollardan tahrip edilen kültürel miras üzerindeki en büyük tahribat yeni tarla ve şehir alanlarının plansız şekilde açılması yoluyla insanlar tarafından yapılmaktadır. Bu durum ise, bilinçsiz insan davranışlarından kaynaklanmaktadır. Ülkemiz, “Doğal ve Kültürel Dünya Mirası Koruma Sözleşmesi”, “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”, “Avrupa Mimari Mirasın Korunması” ve “Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmelerine” taraf olmuştur (Dönmez ve Yeşilbursa, 2014: 427-428).

Ancak kültürel mirasın korunmasında uluslararası sözleşmeler ve yasalar tek başına yeterli değildir.

“Kültürel mirasın korunması her şeyden önce bireysel davranışların değişmesine bağlıdır. Bireysel davranışların değişmesinde ise eğitim önemli bir araçtır. Dolayısıyla insanlara kültürel mirasla ilgili bilgi verilmesi bireylerin bu konudaki bilinç düzeyini arttırmaktadır” (Uçar, 2014: 86).

Kültürel mirasa yönelik bilinç ile eğitim arasındaki olumlu ilişki alan yazında çeşitli çalışmalarla vurgulanmıştır (Copeland, 2006; Alkış ve Oğuzoğlu, 2005; Patric, 1988). Gerek

öğretim programlarındaki kazanımlarla gerekse ders kitaplarındaki içerikle Sosyal Bilgiler dersinin kültürel mirasa yönelik eğitim verilebilecek derslerden biri olduğu söylenebilir. Sözer, Sosyal Bilgiler dersini farklı alanlardan topladığı verilerden yola çıkarak temel kültür unsurlarını ilköğretim seviyesine göre harmanlayarak sunan bir ders olarak tanımlamıştır (Sözer, 1998: 3).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, genel amaçların beşinci maddesinde “Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder” (MEB, 2005) ifadesi yer almaktadır. Öğretim programlarındaki kazanımlardan, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı genel amaçlarından ve alan yazında bulunan çeşitli çalışmalardan (Avcı ve Memişoğlu, 2016; Avcı, 2014; Meydan ve Akkuş, 2014; Uçar, 2014, Çengelci, 2012) hareketle Sosyal Bilgiler dersinin kültürel mirasa yönelik eğitim verilecek derslerden biri olduğu anlaşılmaktadır.

Amaç

Yapılan bu çalışmanın amacı, kültürel mirasa yönelik kazanımların yer aldığı Sosyal Bilgiler 4. sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanının ders işleniş sürecini gözlemlemektir.

Yöntem

Çalışma, nitel araştırma yaklaşımına dayalıdır. “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Nitel araştırmacılar, bir konu üzerinde araştırma yaparken geniş bir bakış açısı ile olaylara yaklaşırlar. Örneğin, bir dersin öğretiliş şekli, sınıf ortamındaki öğretmen-öğrenci etkileşimi, derslerde ne tür etkinliklerin kullanıldığı, öğrenme sürecinde karşılaşılan olumsuz faktörler gözlem yoluyla belirlenebilir. Araştırmacılar, burada belli bir etkinliğin meydana geliş sıklığı yerine ortamda oluşan etkinlikleri derinlemesine inceler (Büyüköztürk, 2014: 234).

Araştırma, betimsel tarama yöntemi ile yürütülmüştür. Betimsel Tarama Çalışması (Qualitative Descriptive Study) naturalistik paradigmaya dayanan, olgubilim, gömülü teori, etnografi çalışmalarındaki gibi elde edilen verinin ayrıntılı olarak incelenmediği ve yorumlanmadığı, sadece görüşme, gözlem, doküman analizi yöntemleri ile toplumsal olay ve olguların değiştirilmeden ortaya konulduğu tasvir çalışmalarını ifade etmektedir (Arslantürk ve Arslantürk, 2013; Lambert and Lambert, 2012; Walker, 2012).

Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda bir durum ya da olgunun derinlemesine incelenmesi amaçlandığında ulaşılan sonucu bir topluluk ya da evrene genelleme amacı güdülmez. Bu nedenle nitel araştırmalarda evren belirtme kaygısı güdülmez (Yıldırım ve Şimşek: 2008). Nitel araştırmalarda genellikle zengin bir bilgiye sahip durumların detaylı bir şekilde incelenmesini mümkün kılan amaçlı örnekleme yöntemleri kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2014: 91). Yapılan bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

“Amaçlı örnekleme kapsamında kullanılan bu yöntem, birçok farklılığı içeren ana temaları bulup tanımlamayı amaçlar” (Patton, 1990/2014: 235). Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde “Küçük bir örnekleme oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmak” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 108) amaçlanmaktadır. Yapılan bu çalışmada maksimum çeşitliliği sağlamak için farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip bir devlet okulu ve bir özel okulda gözlemler yürütülmüştür. Devlet okuluna devam eden öğrencilerin genel olarak sosyo ekonomik açıdan düşük ve orta gelirli ailelere mensup olduğu, özel okula devam eden öğrencilerin ise genel olarak sosyo ekonomik açıdan yüksek gelirli ailelere mensup oldukları gözlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada verilerin toplanmasında gözlem tekniğinden faydalanılmıştır. “Gözlem, herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 169).

Çalışmada veri toplama aracı olarak Polat (2016) tarafından geliştirilen gözlem formu kullanılmıştır. Araştırmacı bizzat ortamda bulunarak gözlem yapmıştır. Bu tür gözlemler katılımcı gözlem olarak bilinmektedir. Katılımcı gözlemlerde araştırmacı, inceleyeceği ortamdaki izin alıp sınırlı bir sürede gözlem yapar (Christensen, Johnson ve Turner, 2014/2015: 60-61).

Veri toplama aracında gözlem aşamaları; derse başlama basamakları (ön bilgilerin yoklanması, ipucu verme, merak uyandırma), konunun işlenişi (yöntem ve teknik, etkinlik), dersi bitiriş (ölçme ve değerlendirme, dönüt ve düzeltme), uygulanan etkinliklerin programa uygunluğu, öğretmen ve öğrenci etkileşimi, karşılaşılan sorunlar şeklinde kategorilere ayrılarak incelenmiştir.

Veri Analizi

Gözlem sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla değerlendirilmiştir. Betimsel analizde “Elde edilen veriler önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha

sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224).

Bulgu ve Yorumlar

Kültürel varlıklara kazanım boyutunda yer verildiği 4. sınıf “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesi için devlet okulunda 6 saat ve özel okulda 20 saat gözlem yapılmıştır. Aynı ünite, devlet okulunda 6 ders saati, özel okulda ise 20 ders saatinde işlenmiştir

Ünitede geçen kazanımların verilmesinde devlet okulunda 3 saat kültürel varlıklarla ilgili kazanımlara 3 saat ise Atatürkçülük kazanımlarına; özel okulda ise 11 saat kültürel varlıklarla ilgili kazanımlara 9 saat ise Atatürkçülük kazanımlarına yer verilmiştir.

Devlet okulunda kültürel varlıklarla ilgili kazanımlara ayrılan 3 ders saatinin tamamında kültür konularına yer verilmiştir. Özel okulda ise yine kültürel varlıklarla ilgili kazanımlara ayrılan 11 ders saatinin tamamında kültür konularına yer verilmiştir. Her iki okul türünde de konu işlenişinde kültür, kültürel farklılık, kültürel özellik, yöresel oyun, kıyafet ve yemekler, tarihi eserler, dinî ve millî bayramlara değinilmiştir.

4.sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi’nde yer verilen kültürel varlıklarla ilgili kazanımların işlenişinde derse başlama basamakları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: 4. Sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi’nde Yer Verilen Kültürel Varlıkların İşlenişinde Derse Başlama Basamakları

	Okul Türü															
	Devlet Okulu	Özel Okul	1. gözlem	2. gözlem	3. gözlem	1. gözlem	2. gözlem	3. gözlem	4. gözlem	5. gözlem	6. gözlem	7. gözlem	8. gözlem	9. gözlem	10. gözlem	11. gözlem
Önbilgilerin Yoklanması																
Var	√		√	√	√	√	√	√	√	√				√		
Yok		√							√		√	√	√			√
İpucu Verme																
Var	√		√	√	√	√		√	√							
Yok		√					√				√	√	√	√	√	√
Merak Uyandırma																
Var	√			√	√	√		√	√				√			
Yok		√	√				√				√	√		√	√	√

Tablo 1’e bakıldığında devlet okulunda yapılan ilk gözlem saatinde derse başlama basamaklarının tamamına yer verildiği, ikinci gözlem saatinde hiçbirine yer verilmediği görülmüştür. Üçüncü gözlem saatinde ise derse başlama basamaklarından ön bilgilerin yoklanması ile ipucu verme basamaklarına yer verildiği ancak merak uyandırma basamağına yer

verilmediği tespit edilmiştir. Örneğin, öğretmen derse başlarken *eski gelenek görenekler nelerdir?* sorusunu kullandı.

Özel okulda yapılan 11 gözlemlerde ise 1. 2. 3. 5. ve 6. gözlemlerde derse başlama basamaklarından tamamı kullanılmıştır. 4. 7. 8. 9. ve 11. gözlem saatlerinde ise derse başlama basamaklarından hiçbirine yer verilmediği görülmüştür. 10. gözlem saatinde derse başlama basamaklarından ön bilgilerin yoklanmasına yer verildiği halde diğer basamaklara yer verilmemiştir. Örneğin, *Kırkpınar yağlı güreşleri hangi ilimizde düzenlenir? Eski geleneklere örnek verebilir misiniz?* gibi sorular sorarak öğrencilerin ön bilgilerini yokladı.

4.sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde yer verilen kültürel varlıklarla ilgili kazanımların işlenişinde kullanılan yöntem ve tekniklerle ilgili frekans değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: 4. Sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde Yer Verilen Kültürel Varlıklarla İlgili Kazanımların İşlenişinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere İlişkin Frekans Değerleri

Yöntem Teknik	Okul Türü	
	Devlet Okulu f(ders saati)	Özel Okul f(ders saati)
Düz Anlatım	3	11
Soru- Cevap	3	11
Gezi Gözlem	-	-
Drama	-	-
Gösterip Yaptırma	-	-
Tartışma	-	1
Diğer	-	-

Tablo 2'de görüldüğü gibi her iki okul türünde de yapılan gözlemlerin tamamında düz anlatım ve soru cevap yöntemlerine yer verilmiştir. Devlet okulunda düz anlatım yöntemine 3 saatte de yer verilirken özel okulda da 11 saatin tamamında yer verilmiştir. Soru cevap yöntemine ise yine devlet okulunda 3 ders saatinde, özel okulda ise 11 ders saatinde de yer verilmiştir. Tartışma yöntemine özel okulda 1 ders saatinde yer verilmiştir. Diğer yöntem ve tekniklere ise her iki okul türünde de yer verilmemiştir.

Devlet okulunda yapılan gözlemlerde düz anlatım yönteminin kullanılmasında ders kitabı, kara tahta ve projeksiyon cihazı kullanılmıştır. Özel okulda ise akıllı tahta ve ders kitabı kullanılmıştır.

4.sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde yer verilen kültürel varlıklarla ilgili kazanımların işlenişinde kullanılan etkinliklere ilişkin frekans değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: 4. Sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde Yer Verilen Kültürel Varlıklarla İlgili Kazanımların İşlenişinde Kullanılan Etkinliklere İlişkin Frekans Değerleri

Etkinlik Türü	Okul Türü	
	Devlet Okulu	Özel Okul
Yazma	-	-
Okuma	-	-
Soru-Cevap	-	1
Eşleştirme	-	-
Boşluk Doldurma	-	-
Afiş Hazırlama	-	-
Bulmaca	-	1
Gezi Gözlem	-	-
Kavram Haritası	1	2
Akrostiş	-	-
Görsel Okuma	-	1
Dilsiz harita	-	-
Hikâye	-	1

Tablo 3'te görüldüğü gibi devlet okulunda sadece 1 etkinlik (kavram haritası) yapılmışken özel okulda ise 5 farklı etkinlik (soru-cevap, bulmaca, kavram haritası, hikâye, görsel okuma) yapılmıştır. Tabloda adı geçen diğer etkinlik türlerine ise (yazma, okuma, eşleştirme, boşluk doldurma, afiş hazırlama, gezi-gözlem, akrostiş ve dilsiz harita) her iki okul türünde de yer verilmemiştir. Devlet okulunda ve özel okulda yapılan kavram haritası etkinliği aile tarihi ile ilgili soy ağacı çizimi sırasında kullanılmıştır. Özel okulda kullanılan soru-cevap etkinliği gelenek ve göreneklerle ilgili öğretmenin hazırlamış olduğu soruları yüksek sesle okuyup öğrencilerden cevap istemesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Hikâye etkinliği edebi metinlerin kültürel boyutunu vurgulamak için kullanılmıştır. Görsel okuma etkinliği ise geleneksel oyunlarla ilgili video gösterisi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu bulgudan hareketle devlet okulunda ders içeriklerinin programın öngördüğü etkinlik türlerinin kullanımı açısından yetersiz olduğu söylenebilir.

4. sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde yer verilen kültürel varlıklarla ilgili kazanımların işlenişinde dersi bitiriş basamaklarına ait bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: 4. Sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde Yer Verilen Kültürel Varlıklarla İlgili Kazanımların İşlenişinde Dersi Bitiriş Basamakları

		Okul Türü													
		Devlet Okulu						Özel Okul							
		1. gözlem	2. gözlem	3. gözlem	1. gözlem	2. gözlem	3. gözlem	4.gözlem	5. gözlem	6. gözlem	7. gözlem	8. gözlem	9.gözlem	10.gözlem	11.gözlem
Ölçme Değerlendirme															
Var															
Yok		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Ölçme Araçları	Değerlendirme	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y
		a	o	a	o	a	o	a	o	a	o	a	o	a	o
		r	k	r	k	r	k	r	k	r	k	r	k	r	k
Soru Cevap		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Kısa Cevaplı Testler		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Boşluk Doldurma		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Diğer (Eşleştirme)		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Dönüt Düzeltme															
Var															
Yok		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√

Tablo 4’te görüldüğü gibi her iki okul türünde de dersi bitiriş basamakları uygulanmamıştır. Her iki okul türünde de ölçme değerlendirme bölümünde ödevlendirme yapılmıştır. Bu bulgudan hareketle ölçme değerlendirme ve dönüt düzeltme aşamalarında her iki okul türünde de ölçme ve değerlendirmeye yer verilmediği söylenebilir. 4. sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi’nde yer verilen kültürel varlıklarla ilgili kazanımların işlenişinde kullanılan etkinliklerin programa uygunluğuna ait bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5: 4. sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi’nde Kültürel Varlıklarla İlgili Kazanımların İşlenişinde Kullanılan Etkinliklerin Programa Uygunluğu

Etkinlik	Okul Türü													
	Devlet Okulu			Özel Okul										
	1. gözlem	2. gözlem	3. gözlem	1. gözlem	2. gözlem	3. gözlem	4. gözlem	5. gözlem	6. gözlem	7. gözlem	8. gözlem	9. gözlem	10. gözlem	11. gözlem
Var	√			√	√	√					√	√	√	
Yok		√	√				√	√	√	√				√
Kazanım														
Uygun	√			√	√	√					√	√	√	
Uygun ama yetersiz														
Uygun Değil														
İçerik														
Uygun	√			√	√	√					√	√	√	
Uygun ama yetersiz														
Uygun Değil														
Yöntem ve Teknik														
Uygun	√			√	√	√					√	√	√	
Uygun ama yetersiz														
Uygun Değil														

Tablo 5’te görüldüğü gibi devlet okulunda kültürel varlıklarla ilgili kazanımların yer aldığı 4. sınıf Geçmişimi Öğreniyorum ünitesinin işlenişinde etkinliklere sadece 1. gözlem saatinde yer verilmiştir. Devlet okulunda yapılan 1. gözlem saatinde Geçmişimi Öğreniyorum ünitesinde kültürel varlıklarla ilgili 1 etkinlik (kavram haritası) yapılmıştır. Yapılan etkinlikte kültürel varlıklarla ilgili kazanımlardan 3 tanesi kazandırılmaya çalışılmıştır. Dersin sonlarına doğru uygulanan etkinliğin içeriği programdaki etkinlik örnekleriyle karşılaştırıldığında programa uygundur. Etkinliğin uygulanmasında soru cevap yönteminden faydalanılmıştır.

Özel okulda yapılan gözlemlerde ise kültürel varlıklarla ilgili kazanımların yer aldığı 4. sınıf Geçmişimi Öğreniyorum ünitesinin işlenişinde 1. 2. 3. 8. 9. ve 10. gözlem saatlerinde etkinlik (kavram haritası, soru-cevap, bulmaca, hikâye, görsel okuma) yapılmıştır. Tabloda yer alan diğer gözlem saatlerinde ise hiçbir etkinlik yapılmamıştır. Özel okulda uygulanan etkinliklerle programda 4. sınıf Geçmişimi Öğreniyorum ünitesinde verilen kazanımların tamamı (4 kazanım) verilmiştir. Etkinliklerin uygulanmasında düz anlatım ve soru-cevap

yönteminden faydalanılmıştır. Bu bulgulardan hareketle devlet okulunda dersi zenginleştirici etkinlik türlerine ders içerisinde yeterince yer verilmediği ya da hiç yer verilmediği söylenebilir. Özel okulda ise devlet okuluna nazaran konunun işlenişinde daha fazla etkinlik yapıldığı ama bunun yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir.

4. sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde yer verilen kültürel varlıklarla ilgili kazanımların işlenişinde öğretmen öğrenci etkileşimine ait bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: 4. Sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde Kültürel Varlıklarla İlgili Kazanımların İşlenişinde Öğretmen-Öğrenci Etkileşimi

Öğretmen Öğrenci Etkileşimi	Okul Türü													
	Devlet Okulu			Özel Okul										
	1. gözlem	2. gözlem	3. gözlem	1. gözlem	2. gözlem	3. gözlem	4. gözlem	5. gözlem	6. gözlem	7. gözlem	8. gözlem	9. gözlem	10. gözlem	11. gözlem
Kullanılan Dil														
Uygun	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Uygun Değil														
Ses Düzeyi														
Yeterli	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Yetersiz														
Sınıf Yönetimi														
İyi				√	√	√						√	√	√
Orta	√	√	√				√	√	√	√	√			
Kötü														

Tablo 6'da görüldüğü gibi devlet okulunda yapılan 3 gözlem saatinin tamamında kullanılan dil ve ses düzeyinin uygun ve yeterli olduğu gözlenmiştir. Öğretmen öğrencilere isimlerini kullanarak hitap etmiştir. Öğretmen dersi anlatırken öğrencilerin bazen kendi aralarında konuşmaları, hem parmak kaldırıp hem konuşmaları sınıfta gürültülü bir ortamın oluşmasına neden olmuştur. Öğretmen sınıfta meydana gelen gürültülü ortamı kısa sürede giderse de bu durum tekrarlanmaktadır. Bundan dolayı öğretmenin sınıf yönetiminin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Özel okulda yapılan 11 gözlem saatinde ise öğretmen öğrenci etkileşiminin kullanılan dil ve ses düzeyi açısından yeterli ve iyi düzeyde olduğu gözlenmiştir. Öğretmen ders işleniş sırasında açık, anlaşılır, öğrenci seviyesine uygun ve esprili bir dil kullanmıştır. Öğretmen öğrencilere hitap ederken isimlerini kullanmayı tercih etmiştir. Özel okulda gerçekleştirilen 11 gözlem saatinin tamamında öğretmenin ses düzeyinin sınıfın her noktasından rahatlıkla duyulabilecek şekilde olduğu gözlenmiştir. Öğretmen konunun önemli noktalarını vurgulamak için ses tonunda değişiklik yapmıştır. Sınıf yönetimi açısından ise sınıfta dersin işleniş sırasında

öğrencilerin bazen kendi aralarında konuşmaları, hem parmak kaldırıp hem konuşmaları bazı gözlem saatlerinde öğretmenin sınıf yönetimini olumsuz yönde etkilemiştir. Öğretmen istenmeyen bu gürültülü ortamı kısa sürede ortadan kaldırırsa da bu durum tekrarlanabilmektedir. Dolayısıyla 5 gözlem saatinde öğretmenin sınıf yönetimi orta düzeyde kalmıştır. Özel okulda yapılan 6 gözlem saatinde ise dersin akışını olumsuz etkileyen herhangi bir durumla karşılaşmadığı için öğretmenin sınıf yönetimin iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

4.sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde yer verilen kültürel varlıklarla ilgili kazanımların işlenişinde karşılaşılan sorunlara ait bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: 4. Sınıf Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde Kültürel Varlıklarla İlgili Kazanımların İşlenişinde Karşılaşılan Sorunlar

	Okul Türü													
	Devlet Okulu						Özel Okul							
	1. gözlem	2. gözlem	3. gözlem	1. gözlem	2. gözlem	3. gözlem	4. gözlem	5. gözlem	6. gözlem	7. gözlem	8. gözlem	9. gözlem	10. gözlem	11. gözlem
Araç Gereç														
Yeterli	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Yetersiz														
Aydınlatma														
Yeterli	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Yetersiz														
Havalandırma														
Yeterli	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Yetersiz														
Isınma														
Yeterli	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Yetersiz														
Gürültü														
Var	√	√	√				√	√	√	√	√			
Yok				√	√	√						√	√	√

Tablo 7'de görüldüğü her iki okul türünde yapılan gözlemlerde genel olarak araç gereç, aydınlanma, havalandırma ve ısınmanın yeterli düzeyde olduğu gözlenmiştir. Ancak devlet okulunda yapılan 3 gözlem saatinde de gürültülü bir ortamın hâkim olması öğretmenin sık sık dersi bırakarak öğrencileri susturmaya çalışmasına sebep olmuştur. Bu durum dersin işlenişini olumsuz yönde etkilemiştir. Özel okulda ise ilk 3 gözlem saatinde gürültülü bir ortam olmamasına rağmen 4. 5. 6. ve 8. gözlem saatlerinde öğrencilerin kendi aralarında konuşmaları, parmak kaldırırken bağırması, konuşmaları öğretmen tarafından kısa sürede giderilse de gürültülü bir ortamın meydana gelmesine sebep olmuştur. Sınıf ortamında meydana gelen bu durumdan dolayı öğretmenin dersi bırakarak öğrencileri uyarmak zorunda kalması dersin işlenişinde bir sorun olarak göze çarpmaktadır. Özel okulda yapılan son 3 gözlem saatinde ise

gürültülü bir ortama rastlanılmamıştır. Görüldüğü gibi devlet okulunda sürekli hâkim olan gürültülü ortam özel okulda bazı gözlem saatlerinde hâkim olmuş bazılarında ise hâkim olmamıştır.

Özel okulda araç gereç anlamında sınıfta bulunan akıllı tahta öğretmenin dersi işlemesini kolaylaştırmaktadır. Devlet okulunda ise bu durum sınıfta yer alan bilgisayar ve projeksiyon aletleriyle sağlanmaktadır. Özellikle özel okulda akıllı tahtanın bulunması ve öğretmen tarafından sıklıkla kullanılması ders içeriğini zenginleştirmesi açısından önemlidir. Devlet okulunda ise bilgisayar ve projeksiyon cihazı gerektiği gibi kullanılmamaktadır.

Sonuç ve Tartışma

4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde her iki okul türünde yapılan gözlemler sonucunda genel olarak; konu işlenişinde kültür, kültürel farklılık, kültürel özellik, yöresel oyun, kıyafet ve yemekler, tarihî eserler, dinî ve millî bayramlara değinilmiştir. 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kültürel varlıklarla ilgili kazanımların yer aldığı konuların işlenişinde ders işleme süreci basamakları derse başlama, içeriğin verilmesi ve ölçme değerlendirme boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Derse başlama basamağı da önbilgilerin yoklanması, ipucu verme ve merak uyandırma şeklinde alt boyutlara ayrılarak değerlendirilmiştir.

Sosyal Bilgiler 4. sınıf Geçmişimi Öğreniyorum ünitesinde yapılan gözlemler sonucunda devlet okulunda derse başlama basamaklarına yapılan 3 gözlem saatinin 1'inde, özel okulda ise yapılan 11 gözlem saatinin 6'sında yer verildiği tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde kültürel varlıklarla ilgili kazanımların yer aldığı konuların sunulmasında dersin işleniş; yöntem teknik ve etkinlikler olmak üzere iki alt boyutta incelenmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde her iki okul türünde yapılan 14 gözlem saatinin tamamında anlatım ve soru cevap yöntemlerinin kullanıldığı, özel okulda ise sadece 1 gözlem saatinde tartışma yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Devlet okulunda yapılan gözlemlerde anlatım yönteminin kullanılmasında ders kitabı, kara tahta ve projeksiyon cihazı kullanılmıştır. Özel okulda ise akıllı tahta ve ders kitabı kullanılmıştır.

Öğretmenlerin dersleri işlerken geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerini kullandıkları çeşitli çalışmalarda (Avcı, 2014; Çelikkaya ve Kuş, 2009) belirtilmiştir. Oysaki aktif öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrenme, derse aktif katılma üzerindeki olumlu etkileri çeşitli

çalışmalarda (Ayva, 2010; Güleç ve Alkış, 2003) vurgulanmıştır. Yapılan bu çalışmada derslerin geleneksel öğretim yöntem ve teknikleri kullanılarak işlendiği görülmüştür.

Yapılan gözlemler sonucunda devlet okulunda dersin işlenişinde 1 etkinlik (kavram haritası) kullanılmışken, özel okulda farklı gözlem saatlerinde 6 etkinliğin (soru-cevap, bulmaca, kavram haritası, hikâye, görsel okuma) kullanıldığı görülmüştür. Devlet okulunun kültürel varlıklarla ilgili konuların işlenişinde etkinlik kullanımı açısından yetersiz olduğu görülmekle beraber özel okulun bu konuda kısmen yeterli olduğu görülmüştür.

Gezi gözlem ve müze gezileri gibi uygulamalı etkinliklerin öğrencinin derse karşı ilgisini arttırdığı ve kalıcı öğrenmeye katkı sağladığı çeşitli çalışmalarda (Meydan ve Akkuş, 2014; Yeşilbursa, 2013; Yılmaz ve Şeker, 2011) vurgulanmasına rağmen yapılan gözlemler sonucunda kültürel varlıklarla ilgili konuların işlenişinde bu etkinliklerin kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Her iki okul türünde yapılan gözlemler sonucunda dersi bitiriş basamaklarının kullanılmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin alternatif ölçme değerlendirme araçlarını kullanamamalarında; sınıfların kalabalık oluşu, süre sıkıntısı, ölçme değerlendirme araçlarının kullanılması konusunda öğretmenlerin yeterince bilgi sahibi olmaması gibi sebepler çeşitli çalışmalarda (Duran, 2013; Aydoğmuş ve Coşkun Keskin, 2012; Yazıcı, 2012; Adanalı ve Doğanay, 2010) vurgulanmıştır. Bu çalışmada yapılan gözlemler sonucunda özellikle devlet okulunda sınıfların kalabalık olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla sınıfların kalabalık olması, dersi bitiriş basamaklarının kullanılmamasına sebep olan etkenlerden biri olabilir.

Kültürel varlıklarla ilgili konuların işlenişinde kullanılan etkinliklerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programına uygunluğu kazanım, içerik, yöntem ve teknik alt boyutlarıyla değerlendirilmiştir.

Geçmişimi Öğreniyorum ünitesinde yer verilen kültürel varlıklarla ilgili konuların işlenişinde kullanılan etkinliklerin programa uygunluğuna bakıldığında; devlet okulunda yapılan 3 gözlem saatinden sadece 1'inde, özel okulda ise yapılan 11 gözlem saatinin 6'sında etkinlik kullanıldığı görülmüştür. Her iki okul türünde kullanılan etkinliklerin kazanım, içerik, yöntem ve teknik açısından programa uygun bir şekilde yürütüldüğü gözlenmiştir.

Geçmişimi Öğreniyorum ünitesinde kültürel varlıklarla ilgili kazanımların yer aldığı konuların verililişinde öğretmen öğrenci etkileşimi kullanılan dil, ses düzeyi ve sınıf yönetimi alt boyutlarıyla değerlendirilmiştir.

Devlet okulu ve özel okulda yapılan gözlemler sonucunda öğretmen öğrenci etkileşiminin kullanılan dil ve ses düzeyi açısından uygun olduğu görülmüştür. Sınıf

yönetiminin devlet okulunda orta düzeyde, özel okulda ise bazı gözlem saatlerinde iyi, bazı gözlem saatlerinde orta düzeyde olduğu görülmüştür. Her iki okul türünde de öğrencilerin öğretmenlerden izinsiz sınıfta dolaşmaları, parmak kaldırmadan bir ağızdan konuşmaları sınıf yönetimlerinin iyi düzeyde olmamasına sebep olmuştur.

Geçmişimi Öğreniyorum ünitesinde kültürel varlıklarla ilgili kazanımların yer aldığı konuların verilisinde ders işleniş sürecinde karşılaşılan sorunlar araç gereç, aydınlatma, havalandırma, ısınma ve gürültü alt boyutlarıyla değerlendirilmiştir.

Her iki okul türünde de kültürel varlıklarla ilgili konuların işlenmesinde araç-gereç, aydınlatma, havalandırma, ısınma kaynaklı herhangi bir sorun yaşanmamıştır. Sınıftaki öğrencilerin sürekli kendi aralarında konuşmalarından kaynaklı gürültü düzeyi ise her iki okul türünde dersin işlenişinde karşılaşılan önemli bir problem olmuştur.

Öneriler

Yapılan gözlemler sonucunda öğretmenlerin kültürel varlıklarla ilgili konuları işlerken yeterli düzeyde etkinlik kullanmadıkları tespit edilmiştir. Gezi gözlem, müze gezileri, sanal müzeler gibi uygulamalı ve öğrencileri aktif kılacak etkinliklerin öğrenci başarısını arttıracacağı gerçeğinden hareketle, kültürel varlıklarla ilgili konularda bu etkinliklerin kullanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yapılan gözlemler sonucunda öğretmenlerin derse başlama ve dersi bitiriş basamaklarını yeterince takip etmedikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin bu basamakları takip etmemeleri, konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmamalarına bağlanabilir. Dolayısıyla derse başlama ve dersi bitiriş basamaklarına yönelik öğretmenlere hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenebilir.

Çalışma sonucunda öğretmenlerin dersleri genellikle geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerine göre işledikleri tespit edilmiştir. Aktif öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrenci başarısına katkısının daha fazla olacağı düşünüldüğünde, öğretmenlerin dersleri bu yöntem ve tekniklere göre işlenmesinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu konuda bilgilendirme amaçlı hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin konuları işlerken etkinlik kullanamamalarının önemli sebeplerinden biri de sınıfların kalabalık oluşudur. Dolayısıyla yetkili merciler tarafından sınıf mevcutlarının azaltılmasına yönelik alt yapı çalışmaları yürütülebilir.

Devlet okulunda her ne kadar bilgisayar ve projeksiyon gibi dersin işlenişini kolaylaştıran araç gereç bulunsun da akıllı tahtanın bulunmaması büyük bir eksiklik olarak göze

çarpmaktadır. Akıllı tahta uygulamasının bütün okullarda yürütülmesi ve denetlenmesinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- ADANALI, K. ve DOĞANAY, A. (2010). “Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminin Alternatif Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri Açısından Değerlendirilmesi.” *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 271-292.
- ALKIŞ, Ş. ve OĞUZOĞLU, Y. (2005). “Ülkemiz Koşullarında Tarihi Çevre Eğitiminin Önemi ve Gerekliliğini Artıran Nedenler.” *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 347-361.
- ARSLANTÜRK, Z. ve ARSLANTÜRK, A. (2013). *Uygulamalı Sosyal Araştırma: Kavramlar, Teknikler, Metotlar, Bilgisayar Uygulamaları, SPSS*. (3. Baskı), İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- AVCI, M. (2014). *Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürel Miras Eğitime İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı.
- AVCI, M. ve MEMİŞOĞLU, H. (2016). Kültürel Miras Eğitime İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri. *İlköğretim Online*, 15(1), 104-124.
- AYDOĞMUŞ, A. ve COŞKUN KESKİN, S. (2012). “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Süreç Odaklı Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Kullanma Durumları: İstanbul İli Örneği.” *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 110-123.
- AYVA, Ö. (2010). “Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme-Öğretme Süresi İle İlgili Öğrenci Görüşleri.” *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11-13 November, Antalya.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. ve DEMİREL, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (18.Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- CHRISTENSEN, L. B., JOHNSON, B., and TURNER, L. A. (2015). *Araştırma Yöntemleri: Desen ve Analiz*. (Çev. Edt. A. Aypay). Ankara: Anı Yayıncılık. (Eserin orijinali 2014’te yayımlandı.)
- COPELAND, T. (2006). *European Democratic Citizenship, Heritage Education And Identity. 2005 Year of Citizenship through Education. Council of Europe*.
- ÇELİKKAYA, T. ve KUŞ, Z. (2009). “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntem ve Teknikler.” *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 741-758.
- ÇENGELCİ, T. (2012). “Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Yeri.” *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-203.
- DÖNMEZ, C. ve YEŞİLBURSA, C. C. (2014). “Kültürel Miras Eğitiminin Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutumlarına Etkisi.” *İlköğretim Online*, 13(2), 425-442.
- DURAN, A. (2013). *Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullandıkları Alternatif Ölçme Değerlendirme Tekniklerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı.
- GÜLEÇ, S. ve ALKIŞ, S. (2003). “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin İletişimsel Boyutu.” *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 63-78.

- KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI (2009). *Kültürel Miras ve Müzecilik Çalışma Raporu*. Web:<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0adresinden> 16 ağustos 2016 tarihinde alındı.
- KÜRÜM, N. (2005). *Uluslararası İlişkilerde Kültür Varlıklarının Korunması*. Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- LAMBERT, V. A. and LAMBERT, C. E. (2012). Qualitative Descriptive Research: An Acceptable Design. *Pasific Rim International Journal of Nursing Research*, 16 (4), 255-256.
- MEYDAN, M. ve AKKUŞ, A. (2014). “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin Tarihi ve Kültürel Değerlerin Kazandırılmasındaki Önemi.” *Marmara Coğrafya Dergisi*, (29), 402-422.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Öğretim Programı*. Web: <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx> adresinden 17 Ağustos 2016 tarihinde alındı.
- PATRİCK, J.J. (1988). Historic Preservation and School Curriculum. *Paper Presented at the Symposium on Heritage Education (Washington, DC, May 11)*, ERIC ED 300 289.
- PATTON, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çev. Edt. M. Bütün ve S. B. Demir). (3. Baskı), Ankara: PegemA Akademi. (Eserin Orijinali 1990’da yayınlandı).
- POLAT, S. (2016). *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Doğal ve Kültürel Varlıklara Yer Verilme Düzeyinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Giresun: Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı.
- SÖZER, E. (1998). *Sosyal Bilgiler Kapsamında Sosyal Bilgilerin Yeri ve Önemi*. Sosyal Bilgiler Öğretimi (Edt. G. Can). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları, s. 3-13.
- ŞAHİN, A. S. K. ve GÜNER, S. (2006). “Kültürel Mirasın Korunması ve Sivil Toplum Örgütleri Arasındaki İlişki.” *Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sabancı Kültür Merkezi, 16-18 Kasım, 548-55, İzmir.
- UÇAR, M. (2014). “İlköğretim Düzeyinde Kültür Varlığı ve Koruma Konularındaki Eğitimin Etkinliği ve Sivil Toplum Örgütlerinin Eğitime Katkısının Değerlendirilmesi.” *Megaron*, 9(2), 85-102.
- WALKER, R. (2012). Naturalistic Research. James Arthur, Michael Woring, Robert Coe and Larry V. Hedges (Edt.). *Research Methods and Methodologies in Education*. (s. 76-93). California: SAGE.
- YAZICI, F. (2012). *İlköğretim 6-8. Sınıf Öğretmenlerinin Ölçme-Değerlendirme Yaklaşımlarını Kullanabilme Durumları: Erzurum Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, İlköğretim Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı.
- YEŞİLBURSA, C. C. (2013). “Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Somut Kültürel Mirasa Yönelik Görüşleri.” *Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 405-420.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILMAZ, K. ve ŞEKER, M. (2011). “İlköğretim Öğrencilerinin Müze Gezilerine ve Müzelerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi.” *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 1(3), 21-39.